

Муймастер Анна – магістрант факультету іноземної філології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Мисик Ірина Георгіївна – доктор філософських наук, професор, декан факультету української філології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

НАУКОВИЙ РЕАЛІЗМ: ЗА ТА ПРОТИ

Науковий реалізм – це течія у філософії науки, згідно з якою, єдиним надійним засобом досягнення знання про світ є наукове дослідження, результат якого інтерпретується за допомогою наукових теорій. Метою нашої роботи є визначення протилежних точок зору щодо напрямку "науковий реалізм". У контексті філософії науки науковий реалізм має на меті дати відповідь на питання: «Як має бути пояснений успіх науки?» Серед прихильників наукового реалізму можемо зазначити такі імена, як Карл Поппер, Пол Фейерабенд, Хіларі Патнем, які зробили значний внесок у розвиток та відстоювання ідей течії. Однак, не беручи до уваги ґрунтовність ідей наукового реалізму, дискусії, пошуки переваг та недоліків тривають й досі.

Один з головних аргументів на користь наукового реалізму зосереджений на уявленні про те, що наукове знання носить прогресивний характер і що воно здатне не тільки пояснювати явища, а й передбачувати їх. Важливим моментом в науковому реалізмі є його критичний характер. Наука не може спиратися на звичайне чуттєве сприйняття та здоровий глузд, вона має приділяти увагу критичному аналізу механізмів і методів пізнання, способів підтвердження та обґрунтування знання. Адекватність наукового знання досягається в наслідок складного опосередкованого і критично контрольованого процесу пізнання. Саме наукові теорії дають найбільш достовірне і узгоджене знання про явища та закони навколишньої дійсності. Квінтесенцією всіх доводів на користь наукового реалізму став знаменитий аргумент «Чудес не буває» (No miracle argument, NMA). Одним з перших цей аргумент був висловлений Г. Максвеллом, хоча в ході подальшого розвитку філософії науки більшу популярність здобуло формулювання Х. Патнема: «Позитивним аргументом на користь реалізму є те, що це єдина філософія, яка не вважає успіх науки дивом».

З іншого боку, песимістична метаіндукція, один з головних аргументів проти реалізму, стверджує, що історія науки містить багато теорій, які виявилися емпірично успішними, були висунуті іншими більш успішними теоріями, які заперечували колишній постулат про існування теоретичних об'єктів. Тому можна очікувати, що на місці сучасних теорій виявляться нові, які постулюють зовсім інші неспостережувані теоретичні об'єкти. Таким чином, тлумачення теорії ще не доводить її істинність. У відповідь на це реалісти стверджують, що теорії можуть бути приблизно істинними. Але складність у тому, що принципово можна вважати будь-яку несуперечливу теорію приблизно істиною. До того ж чимало успішних теорій виявлялися згодом істотно помилковими.

Також проти наукового реалізму соціальні конструктивісти стверджували, що науковий реалізм не може пояснити саме стрімку зміну, яка відбувалася у наукових знаннях в період революції. Конструктивісти стверджували, що успіх наукового реалізму є лише частиною концепції конструктивізму.

Ще одним аргументом проти наукового реалізму є концепція недодетермінації. Вона стверджує, що під час дослідження певного явища не можна керуватися лише однією теорією, виключаючи інші. До кожної окремої теорії можна сконструювати певну кількість еквівалентних теорій, а те, що теорії є емпірично еквівалентними та висновки з них збігаються, означає, що не існує підстав надавати перевагу тій чи

іншій теорії.

Отже, зважаючи на проаналізовані переваги та недоліки, можемо зробити висновок, що науковий реалізм як філософська течія є досить суперечливою концепцією. Однак її двоїстий характер зумовлює не тільки широту інтересів її прихильників, а й підкріплює той факт, що реалізм став домінуючим у відділі філософії науки після позитивізму.